

"חיה כאילו תמות מחר, למד כאילו תחיה לנצח נצחים"

(מהאטמה גנדי)

המחלקה לתולדות
ישראל ויהדות זמננו
ע"ש ישראל וגולדה קושיצקי
הפקולטה למדעי היהדות
אוניברסיטת בר-אילן

הכירו את פרופ' עמנואל פרידהיים ראש המחלקה לתולדות ישראל ויהדות זמננו

בניסיון להתחבר לדמותו ההיסטורית המרתקת: אדם שהפך ממפקד המורדים ברומא בגליל למחבר קורות מרד היהודים, בהנחיה רומית. איש מלא תהפוכות ומסתורין.

בספר של יוסף חיים ירושלמי, "זכור – היסטוריה יהודית וזיכרון יהודי" אני מוצא הד לתפיסתי שלי בדבר זיכרון לאומי. הרבה פעמים אנשים שואלים: בשביל מה ללמוד היסטוריה יהודית? הרי מה שהיה היה. ואני שואל: האם מישהו מוכן לוותר על יכולת הזיכרון שלו? ודאי שלא. וכך, גם ברמה של אומה, אי אפשר לוותר על הזיכרון הלאומי. אך בכך לא מסתכם העניין. יש הבדל בין זיכרון ובין מחקר היסטורי: הזיכרון הוא סלקטיבי, ואילו המחקר ההיסטורי מבקש באמצעות כלים מדעיים של איסוף ראיות ועדויות, לשחזר את כל הפינות העלומות של הפאזל הענקי שנקרא: עבר היסטורי, עם כל מורכבותו, אם ימצא חן בעינינו ואם לאו.

וספרו של מרטין גודמן *Rome and Jerusalem – The Clash of Ancient Civilizations*, הוא בעיניי יצירת מופת. הוא מבליט באופן נרחב ביותר את מגוון הגורמים החברתיים, ההיסטוריים, האידאולוגיים והמדיניים שהביאו את התרבות היהודית והתרבות היוונית-רומית להתנגשות, שהיתה כפי הנראה בלתי-ימנעת.

ובבחינת חובת קריאה בתחום המחלקה שלי, יש ספרים רבים, אי אפשר להצביע על שלושה.

מהי המדינה הכי מפתיעה שהנעת אליה בזכות המחקר שלך, ובאיזה הקשר?

בקריית הוותיקן שברומא השתתפתי בהשתלמות מחקרית מרתקת בתחום חקר הדתות.

אם לא היית באקדמיה, היית... אמן בתחומי המוזיקה, יוצר ואולי מלחין.

מי מהוגי התחום או מהמורים שלך, ואולי דווקא מקרב הסטודנטים, נתן לך השראה מיוחדת, גרם לך לשנות את דעתך, עורר אותך למחשבה או לפעולה?

"הרבה למדתי מרבותי ומחברי – יותר מרבותי, ומתלמידי – יותר מכולן" (בבלי, תענית ז ע"א) מורי פרופ' משה בר ז"ל, מייסד המחלקה, ותלמידו ד"ר רפאל ינקלביץ הדביק אותי ב"יורוס" המחקרי שאין לו חיסון, ומתלמידי המחקר שלי הגעתי לתחומי מחקר שונים וחדשים, שהרחיבו מאוד את השכלתי ההיסטורית, ולהם אני מודה מקרב לב.

ציטוט שמאפיין אותך או שהולך אתך תמיד:
"חיה כאילו תמות מחר, למד כאילו תחיה לנצח נצחים" (מהאטמה גנדי).

ראש המחלקה משנת 2021, שנה ראשונה בתפקיד, תואר ראשון בתולדות ישראל והיסטוריה כללית ותואר שני ודוקטורט בתולדות ישראל, כולם מאוניברסיטת בר-אילן (51, נשוי ואב לארבעה, סב לשניים)

פרט מפתיע: שר ומנגן בפסנתר/אורגן, מקליט שירים בצרפתית ובעברית, ואוהד כדורגל אירופי.

מה רצית להיות בילדותך? האם יש לך קשר לתחום המחקר שלך היום?

תמיד רציתי להיות היסטוריון. בפריז, בכיתה ב, שמעתי בפעם הראשונה שיעור מרתק בהיסטוריה עתיקה של צרפת, ובו המורה אמר: "אבות אבותינו הגאליים [= תושבי צרפת בתקופה הרומית] גרו בבקתות נמוכות", וכשחזרתי הביתה סיפרתי זאת לאבא. הוא אמר: "מעניין, אך דע שאבות אבותיך היו יהודים, אל תשכח את זה, ואם תשכח – מישהו כבר ידאג להזכיר לך".

שתף אותנו בחוויה מיוחדת או מצחיקה מהחיים הסטודנטיאליים או מהדרך האקדמית שלך?

בסוף שנות ה-80 עליתי ארצה מצרפת, והייתי צריך ללמוד מהר את השפה. אני זוכר שלא תמיד הבנתי את כל ההרצאות שהועברו, מטבע הדברים, בשפה גבוהה; ולא פעם קרו קטעים מצחיקים ומביכים בשל אי-הבנה. במעונות הסטודנטים היינו חבורה של סטודנטים עולים מצרפת. שותפי לחדר ואני החלטנו פעם שלא לדבר יותר צרפתית ביננו, רק עברית, היה קצת הזוי ומצחיק, אבל מועיל מאוד מתברר. אני זוכר שהייתי שומע, במשך שעות ביום, תוכניות רדיו בווקמן (למי שזוכר מה זה) רק בעברית, וקורא את העיתון "שער למתחיל", מתחילתו ועד סופו...

מהו הספר האחרון שקראת? איזה ספר קראת יותר מפעם אחת? מהם שלושת הספרים שהם בבחינת חובת קריאה בתחום המחלקה שלך?

הספר האחרון שקראתי, מחוץ לתחומי המחקר שלי – שמתמקד בחקר תולדות היהודים בימי בית שני, המשנה והתלמוד – היה ספרו של עמירם אזוב, "צליחה – 60 שעות באוקטובר 1973". אמנם מחוץ לתחומי המחקר שלי, אבל סבורני כי היסטוריון אינו יכול להיות רק מומחה לתקופתו, ראיותו ההיסטורית חייבת להיות רחבה ולגלוש לתקופות אחרות. מלחמות ישראל תמיד ריתקו אותי בין שמדובר במרד החשמונאים, מרד החורבן, מרד בר-כוכבא או מלחמות ישראל בעת החדשה. כמה משפטים בספרו של אזוב מראים את גודל השעה, שם, עמ' 129: "גשר הגלילים מעולם לא נגרר למרחק כזה, בשטח כזה ובזמן אמת. אורכו היה 200 מטרים ומשקלו 400 טון, ואת כל זה היה צריך לגרור לאורך דרך של כ-22 קילומטרים בזמן מלחמה..." ממש גבורה בעיניי. יש הרבה ספרים שקראתי יותר מפעם אחת. את "תולדות מלחמת היהודים ברומאים" של יוסף בן מתתיהו, אני קורא שוב ושוב